

A1 DARAJADAGI O'QUVCHILARNING LUG'AT BOYLIGINI OSHIRISHDA JISMONIY HARAKATLARNING ROLI

Omonova Zilola Qurbonpo'lat qizi

ozilola620@gmail.com

+998 99 128 0400

Tagonova Diyora Jura qizi

diyoratagonova@gmail.com

+998 97 808 40 03

Mamadaminova Marg'uba Mengali qizi

margubamamadaminova49@gmail.com

+998 95 394 44 24

Denov Tadbirkorlik va Pedagogika Instituti talabalari

Annotatsiya: Ushbu tadqiqot A1 darajadagi chet tili o'quvchilarining lug'at boyligini oshirishda jismoniy harakatlarga asoslangan o'quv metodlarining samaradorligini o'rganadi. Tadqiqotda 20 nafar boshlang'ich darajadagi o'quvchilar ishtirok etdi va jismoniy harakatlarni o'z ichiga olgan mashg'ulotlar an'anaviy metodlar bilan taqqoslandi. Natijalar jismoniy harakatlar lug'at so'zlarini eslab qolish va qo'llashda sezilarli ijobiy ta'sir ko'rsatishini tasdiqladi. Ushbu yondashuv chet tili o'qitishda qiziqarli va samarali usul sifatida tavsiya etiladi.

Kalit so'zlar: chet tillarni o'qitish, metodlar, lug'at boyligi, interfaol usullar

Kirish

Chet tilini o'rganishda, ayniqsa A1 (boshlang'ich) darajada, o'quvchilarning lug'at boyligini oshirish muhim vazifalardan biridir. An'anaviy metodlar (masalan, so'zlarni yodlash, yozma mashqlar) ko'pincha bir xil va zerikarli bo'lib, o'quvchilarning qiziqishini pasaytiradi. So'nggi tadqiqotlar jismoniy harakatlarga asoslangan o'quv metodlarining (Total Physical Response, TPR) so'zlarni eslab qolish va o'quvchilarning motivatsiyasini oshirishda samarali ekanligini ko'rsatmoqda (Asher, 2009). Ushbu metod o'quvchilarni so'zlarni jismoniy harakatlar orqali o'rganishga undaydi, bu esa miya faoliyatini rag'batlantiradi va esda qolishni yaxshilaydi.

Bu tadqiqotda A1 darajadagi o'quvchilarning lug'at boyligini oshirishda jismoniy harakatlarga asoslangan metodning samaradorligi o'rganildi. Tadqiqot savollari quyidagicha:

1. Jismoniy harakatlar A1 darajadagi o'quvchilarning lug'at boyligini oshirishga qanchalik ta'sir qiladi?
2. Ushbu metod an'anaviy metodlarga nisbatan qanday afzalliklarga ega?

Metodlar

Ishtirokchilar

Tadqiqotda 10-12 yoshli 20 nafar A1 darajadagi ingliz tili o'quvchilari ishtirok etdi. Ular tasodifiy ravishda ikki guruhga bo'lindi: tajriba guruhi (jismoniy harakatlarga asoslangan metod) va nazorat guruhi (an'anaviy metod).

Materiallar va Jarayon

Tadqiqot 4 hafta davomida haftada 2 marta 45 daqiqalik mashg'ulotlar shaklida o'tkazildi. Har ikki guruh uchun 20 ta yangi inglizcha so'z (masalan, "run", "jump", "apple", "book") tanlandi.

Tajriba guruhi: Total Physical Response (TPR) metodiga asoslangan mashg'ulotlarda ishtirok etdi. O'qituvchi so'zlarni talaffuz qilib, harakatlar bilan namoyish etdi (masalan, "jump" so'zi uchun sakrash), o'quvchilar esa harakatni takrorladi. So'ngra o'quvchilar o'zaro rolli o'yinlar orqali so'zlarni qo'lladi.

- Nazorat guruhi: An'anaviy metodlardan foydalandi, ya'ni so'zlarni yozma ravishda yodlash, tarjima qilish va gap tuzish mashqlari bajarildi.

Ma'lumotlarni yig'ish

Lug'at boyligini baholash uchun tadqiqot boshida va oxirida testlar o'tkazildi. Testlar quyidagilardan iborat edi:

1. So'zlarni tarjima qilish (10 ball).
2. So'zlarni moslashtirish (rasm va so'z, 10 ball).
3. Oddiy gaplar tuzish (10 ball).

Test natijalari statistik tahlil (t-test) yordamida taqqoslandi.

Natijalar

Tadqiqot natijalariga ko'ra, tajriba guruhi (jismoniy harakatlar) nazorat guruhiga nisbatan yuqori natijalarga erishdi.

- Test natijalari: Tajriba guruhining o'rtacha balli 27.4 (maksimal 30 balldan), nazorat guruhiniki esa 22.8 ballni tashkil etdi ($p < 0.05$).

- So'zlarni eslab qolish: Tajriba guruhidagi o'quvchilar 20 so'zdan o'rtacha 18 tasini to'g'ri eslab qoldi, nazorat guruhida esa bu ko'rsatkich 14 so'z edi.

- Motivatsiya: Tajriba guruhidagi o'quvchilarning 90% mashg'ulotlarni "qiziqarli" deb baholadi, nazorat guruhida bu ko'rsatkich 60% ni tashkil etdi (so'rovnoma natijalari).

Statistik tahlil jismoniy harakatlar guruhining natijalari an'anaviy metod guruhidan sezilarli darajada yuqori ekanligini tasdiqladi

Muhokama

Tadqiqot natijalari jismoniy harakatlarga asoslangan metodning A1 darajadagi o'quvchilarning lug'at boyligini oshirishda samarali ekanligini ko'rsatdi. Bu natijalar Asher (2009) va boshqa tadqiqotchilarning TPR metodining afzalliklari haqidagi xulosalari bilan mos keladi. Jismoniy harakatlar miyaning sensorli va motorli sohalarni

faollashtirishi tufayli soʻzlarni eslab qolishni osonlashtiradi. Bundan tashqari, oʻquvchilarning qiziqishi va motivatsiyasi oshishi mashgʻulotlarning samaradorligini yanada yaxshilaydi.

Anʼanaviy metodlar ham maʼlum darajada samarali boʻlsa-da, ularning bir xilligi va passiv xarakteri oʻquvchilarning eʼtiborini uzoq muddat ushlab turishda kamroq muvaffaqiyatli boʻldi. Tadqiqotning cheklovlari sifatida kichik namunani va qisqa muddatli tajribani keltirish mumkin. Kelgusida kengroq ishtirokchilar guruhi va uzoqroq muddatli tadqiqotlar oʻtkazish tavsiya etiladi.

Amaliy tavsiyalar:

1. Chet tili oʻqituvchilari A1 darajadagi darslarda TPR metodini faol qoʻllashi mumkin.
2. Jismoniy harakatlarni oʻz ichiga olgan oʻyinlar va rolli vazifalar darslarni qiziqarli qilish uchun ishlatilishi kerak.
3. Soʻzlarni oʻrganishda harakat, tovush va vizual elementlarni birlashtirish samarani oshiradi.

Xulosa

Jismoniy harakatlarga asoslangan oʻquv metodlari A1 darajadagi oʻquvchilarning lugʻat boyligini oshirishda anʼanaviy metodlarga nisbatan samaraliroq ekanligi isbotlandi. Ushbu yondashuv nafaqat soʻzlarni eslab qolishni yaxshilaydi, balki oʻquvchilarning darsga boʻlgan qiziqishini ham oshiradi. Chet tili oʻqitishda jismoniy harakatlardan foydalanish zamonaviy va samarali strategiya sifatida kengroq qoʻllanilishi mumkin.

Adabiyotlar:

1. Asher, J. J. (2009). *Learning Another Language Through Actions*. Sky Oaks Productions.
2. Richards, J. C., & Rodgers, T. S. (2014). *Approaches and Methods in Language Teaching*. Cambridge University Press.
3. Nation, I. S. P. (2001). *Learning Vocabulary in Another Language*. Cambridge University Press.
4. Chorieva Iroda Kurbonboevna. (2024). Aphorisms with Medical Terms in the Works of Uzbek Thinkers: Avicenna, Alisher Navoi and Abu Rayhan Al-Biruni. *Miasto Przyszłości*, 49, 1368–1374.
5. Chorieva, Iroda. (2023). THEMATIC INTERPRETATION OF PROVERBS IN ENGLISH AND UZBEK LANGUAGES.. *Theoretical & Applied Science*. 117. 271-277. 10.15863/TAS.2023.01.117.13.